

УДК 336.717.22

Мамченко К. Ю., к.е.н., доцент кафедри фінансів

Турбоба Ірина Станіславівна

студентка ОКР «Бакалавр», гр. ФіК-09-2,

Донецький державний університет управління

ОЦІНКА ФОРМУВАННЯ ДЕПОЗИТІВ ДОМОГОСПОДАРСТВ ЗАЛЕЖНО ВІД ОБСЯГІВ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ

У статті розглянуто основні тенденції зміни обсягів депозитного портфелю домогосподарств. Виявлені головні фактори впливу на зміну їх обсягів. Визначена залежність між формуванням депозитів та обсягів доходів населення. На основі статистичних даних проаналізовано динаміку зміни обсягів депозитів домогосподарств за 2006-2012 рр. в Україні.

Ключові слова: депозит, домашні господарства, фінансові корпорації, дохід, модель.

Mamchenko E., Turboba I. S.

ASSESSMENT OF DEPOSIT DEPENDING ON HOUSEHOLD INCOME OF INDIVIDUALS

The article reviews the main trends of the deposit portfolio households. The identified the main factors of influence on change in their volume. The dependence of between the formation deposits and volumes income. The present day state of the dynamics of changes in household deposits in Ukraine analyzed in 2006 -2012.

Keywords: deposit, households, financial corporations, income, model.

Mamchenko E.Yu., Turboba I.S.

ОЦЕНКА ФОРМИРОВАНИЯ ДЕПОЗИТОВ ДОМОХОЗЯЙСТВ В ЗАВИСИМОСТИ ОТ ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ

В статье рассмотрены основные тенденции изменения объемов депозитного портфеля домохозяйств. Выявленные основные факторы влияния на изменение их объемов. Определена зависимость между формированием депозитов и объемов доходов. На основе статистических данных проанализирована динамика изменения объемов депозитов домохозяйств по 2006-2012 гг. в Украине.

Ключевые слова: депозит, домашние хозяйства, финансовые корпорации, доход, модель.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. На сучасному етапі розвитку України домогосподарства займають важливу роль фінансового сектору економіки, та являються одним із головних суб'єктів формування ресурсної бази депозитних фінансових корпорацій України. Невід'ємною частиною та джерелом є доходи домашніх господарств, до яких належать наймані працівники, роботодавці, одержувачі пенсій та стипендій, одержувачі доходу від власності та інші.

Депозитні фінансові корпорації не мають наміру перешкоджати припливу депозитів домогосподарств, адже їм є куди направляти притягнуті засоби - активно кредитувати. За рахунок акумульованих грошових ресурсів населення виникає можливість направляти їх на соціально-економічний розвиток країни.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Аналіз останніх публікацій свідчить про те, що дуже багато уваги приділяється фінансовому сектору економіки, а саме формуванню депозитної бази банків. Українські вчені О.Д. Василик, О.В.Дзюблюк, О.В. Васюренко, детально проаналізували та провели дослідження питання управління депозитними операціями, В.Г. Шевалдіна розглянула вплив доходів населення на його заощадження [5], Т.М. Одінцева дослідила механізм трансформації заощаджень населення в інвестиції [6], О. В. Товстиженко дослідив вплив заощаджень на формування фінансових ресурсів [7], О.В. Лютий розглянув розвиток депозитного ринку в Україні.

Цілі статті полягають у розгляді та оцінці фактора, який впливає на формування та розвиток обсягів депозитів домогосподарств України, а саме доходів населення.

Підтвердження взаємозалежності показників при допомозі економіко-математичної моделі.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Згідно із ст.2 Закону України «Про банки і банківську діяльність» вклад (депозит) - це кошти в готівковій або у безготівковій формі, у валюті України або в іноземній валюті, які розміщені клієнтами на їх іменних рахунках у банку на договірних засадах на визначений строк зберігання або без зазначення такого строку і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору [1].

Протягом тривалого часу спостерігається зростання депозитів фінансових корпорацій де основною складовою були депозити домашніх господарств у національній валюті. Станом на 1.03.2013 залишки коштів, залучені від домогосподарств, склали 384,7 млрд. грн. За місяць вони зросли на 6,9 млрд. грн. або на 1,8% [3].

До форм банківських депозитів, які мають найпоширеніше використання відносять: депозити в національній та в іноземній валютах з нарахуванням складних та простих відсотків, переказні депозити та інші. Більша частка депозитів у національній валюті свідчить про її перевагу та довіру. Але існують переваги та недоліки даного виду вкладу. До переваг можна віднести : висока ліквідність, достатньо висока процентна ставка у порівнянні зі ставками в іноземній валюті. Негативним явищем є дуже висока чутливість до різкої зміни росту інфляції та економічного становища країни пов'язаного з кризою.

У той же час доходи збільшуються на ряду зі збільшенням заробітної плати, соціальних виплат, покращення соціально-економічного стану населення. У 2012 році доходи склали 1407 млрд. грн. та збільшились у порівнянні з попереднім на 140 млрд. грн. або на 11,1%.

Розглянемо залежність обсягу депозитів домогосподарств від доходів на основі побудови економіко-математичної моделі. Ця модель може бути представлена у вигляді рівняння регресії $y = f(x) + \varepsilon$, описуючого залежність між двома змінними величинами [2]. Вихідні дані за період 2006-2012 років застосовуються для виявлення взаємозалежності й побудови економіко-математичної моделі. Для проведення аналізу як залежної змінної y (результуюча ознака) використовуємо обсяги залучених депозитів домашніх господарств фінансовими корпораціями, а як незалежної змінної x - показник доходів населення. Динаміка зміни вихідних даних з 2006 року представлена на рис. 1 [3,4]. Спостерігається збільшення обсягів цих двох показників з кожним роком, але темпи зростання доходів населення перевищують темпи зростання обсягів депозитів. Можна виділити основні фактори впливу на зміну обсягів депозитів, на зміну поведінки домогосподарств:

- економічне положення населення, по-перше зміна обсягів доходів населення;
- політична та економічна стабільність країни, які відіграють другу роль у формуванні поведінки домогосподарств. Нестабільність на фінансовому ринку, кризові явища у світі, зміна політичного уряду, часта зміна нормативно-правової бази країни призводять до зменшення обсягів депозитів;
- депозитна політика банку. Обсяги процентних ставок, термін відкриття депозиту, умови поповнення рахунку та зняття коштів мають великий вплив на формування обсягів депозиту. Найбільш стабільні банки пропонують дещо нижчі ставки ніж нещодавно створені. Тому споживач повинен поповнювати свої знання щодо вигідного вкладення своїх коштів у банк або в іншу фінансово-кредитну установу.

Багато інших факторів мають також свій внесок у зміну обсягу вкладень. Але перший та найголовніший це доходи населення. Адже вони є першим джерелом формування ресурсної бази як домогосподарств, так і фінансових корпорацій.

За розрахунками в програмі EXCEL параметри a і b лінійної моделі: $a = -7578,3$, $b = 0,26$. Розрахована економіко-математична модель матиме такий вигляд:

$$y = -7578,3 + 0,26 \cdot x.$$

У даному випадку $b = 0,26$ показує, що із збільшенням обсягів доходів населення x на одну ум. грош. од., частка обсягів депозитів домашніх господарств y зросте у середньому на 0,26 ум. грош. од.

Зробимо аналіз якості збудованої моделі за допомогою коефіцієнта парної кореляції. Як відомо, наближення абсолютного значення коефіцієнта кореляції до 1 свідчить про наявність лінійного зв'язку між досліджуваними показниками. За розрахунками в програмі EXCEL $R = 0,99$, що підтверджує наші очікування.

Наступним кроком є підтвердження якості моделі за допомогою F -критерію Фішера. Для цього слід порівняти розрахункове значення коефіцієнта Фішера, яке склало 6,8, із критичним значенням критерію Фішера, який знаходять за спеціальними таблицями при відповідному числі ступенів свободи і заданому рівні значущості. У даному випадку $F_{\text{факт}} > F_{\text{табл}}$, що свідчить про статистичну значущість рівняння регресії $y = -7578,3 + 0,26 \cdot x$. Це рівняння надійне та відображає стійку залежність показника депозитів домогосподарств від обсягів доходів населення.

Необхідні постійні дослідження показника доходів населення. Будь-які зміни спонукають до зміни свого рішення домогосподарств, що тягне за собою підвищення або зниження вкладів, зміни рівня безробіття, зміни обсягів валового внутрішнього продукту та ін.

Динаміка збільшення депозитів домогосподарств формувалася на протязі багатьох років на фоні високих темпів підвищення заробітної плати, стабільної ситуації на валютному ринку та зростання довіри вкладників. Також спостерігається звернення домогосподарств до створення депозитного портфелю, який володіє значними перевагами: зниження депозитного ризику, диверсифікація вкладень, можливість погашення збитків одного депозиту за рахунок іншого. Основними причинами, що спонукають звернутися до створення депозитного портфелю наступні:

- різні процентні ставки за депозитами, що дає можливість відкривати депозити за більш приємними відсотками;
- зменшення ймовірності втрати коштів у разі банкрутства банку, особливо під час економічної кризи;
- страхування вкладень збільшують привабливість до депозитних вкладень домогосподарств.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Залучення коштів домогосподарств дає можливість подальшого існування депозитних фінансових корпорацій, тому що вони являють собою одне із головних джерел формування ресурсної бази корпорацій. Щоб не виникало загроз необхідно дотримуватися відповідних напрямків праці:

- аналізувати сучасний стан домашніх господарств, їх доходи, витрати та обсяги заощаджень;

-під час розробки депозитних послуг враховувати ситуацію на фінансово-кредитному ринку та всередині банку;

-постійно проводити дослідження щодо залучення нових клієнтів;

-враховувати інтереси споживачів, на які орієнтується фінансова корпорація.

Побудовано економіко-математична модель дає змогу підтвердити існуючу залежність між двома показниками: депозитів домогосподарств та обсягів доходів населення. Це дає можливість робити прогнозування щодо поведінки споживачів депозитних послуг. Необхідно підтримувати кругообіг грошових ресурсів в економіці під час залучення депозитів, видачі кредитів, виплаті заробітної плати населення та часткового повернення їх у вигляді заробітної плати.

Список використаних джерел:

1. Закон України Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>
2. Економетрія. Методичні рекомендації для самостійної роботи студентів всіх спеціальностей. Навч. посіб. / Брадул. Н.В., Брадул С.В. – Донецьк: ДонДУУ, 2007. – 115с.
3. Депозити домашніх господарств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
4. Доходи населення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
5. Шевалдіна В.Г. Вплив доходів населення на формування заощаджень / Шевалдіна В.Г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua
6. Одінцова Т.М. Заощадження населення як важливе джерело формування фінансових ресурсів економіки / Одінцова Т.М., Тривайло А.Ю., Чмерук Г.Г. // Вісник Університету банківської справи Національного банку України – 2012. - №2(14) – С.3-6
7. Товстиженко О.В. Роль заощаджень у формуванні фінансових ресурсів / Товстиженко О.В., Міхєєнко Т.В. // Науковий вісник ЧДІЕУ – 2011. - №3(11) – С.210-215